

Μαρία Κάλλας

Στις 16 Σεπτεμβρίου συμπληρώθηκαν είκοσι χρόνια από το **θάνατο** της Μαρίας Κάλλας. Μια πορεία πολύπτυχη και άκρως δημιουργική είναι ό,τι άφησε ως παρακαταθήκη. Μια πορεία που σημαδεύτηκε από μεγάλες επιτυχίες σε όλα τα σημαντικά λυρικά θέατρα του κόσμου (Il Teatro alla Scala di Milano, Metropolitan Opera of New York, Covent Garden, Lyric Theatre of Chicago, κ.λπ.), εκδηλώσεις λατρείας από το κοινό αλλά και μεγάλες απογοητεύσεις στα τελευταία χρόνια της ζωής της. Η Καικιλία Σοφία Άννα Μαρία Καλογεροπούλου, όπως ήταν το πραγματικό της όνομα, εκτός του ότι υπήρξε ένα από τα σπουδαιότερα καλλιτεχνικά φαινόμενα του 20ου αιώνα, είναι εκείνη που σηματοδότησε μια νέα εποχή στην ιστορία της όπερας. Ο χαρακτηρισμός της δίνα δεν της αποδόθηκε χωρίς λόγο. Η ίδια η Κάλλας δημιούργησε, τόσο με την τέχνη όσο και με την προσωπική της ζωή, έναν μύθο που διατηρήθηκε και μετά το θάνατό της.

Στις 28 Ιανουαρίου 1937, σε ηλικία 13 ετών, συμμετείχε σε μια προσαρμογή της οπερέτας **HMS Pinafore** των Gilbert και Sullivan στην τελετή αποφοίτησης από την όγδοη τάξη του σχολείου της στη Νέα Υόρκη. Σε αυτήν την παράσταση η Μαρία Κάλλας απέσπασε θερμά χειροκροτήματα από το κοινό, γεγονός που οδήγησε την μητέρα της, **Ευαγγελία Καλογεροπούλου**, να την ωθήσει προς τη συστηματική μελέτη της μουσικής.

Από τα πρώτα της βήματα, ως σπουδάστρια του Ωδείου Αθηνών στην τάξη της υψιφώνου **Elvira de Hidalgo**, στην πρώτη της εμφάνιση στην *Cavalleria rusticana* σε μια μαθητική συναυλία καθώς και στην πρώτη επαγγελματική της εμφάνιση στην οπερέτα του Franz von Suppe *Boccaccio* στο ρόλο της Beatrice με την Εθνική Λυρική Σκηνή (που την εποχή εκείνη αποτελούσε ακόμη τμήμα του Βασιλικού Θεάτρου) έδειξε μια πολλά υποσχόμενη καλλιτέχνη. Την πρώτη εκείνη παράσταση που έδωσε στις 21 Ιανουαρίου του 1941 ως Beatrice ακολούθησαν σύντομα άλλες παραστάσεις στη Λυρική Σκηνή και το Ωδείο Ηρώδου του Αττικού. Στις 27 Αυγούστου του 1942 εμφανίστηκε στην όπερα του Giacomo Puccini *Tosca* στον ομώνυμο ρόλο ενώ το 1943 και το 1944 εμφανίστηκε στις παραστάσεις του **Πρωτόμαστορα** και του *Fidelio*. Οι κριτικές που απέσπασε από τον Τύπο και από Έλληνες συνάδελφους της καταξιωμένους στην παγκόσμια λυρική σκηνή ήταν ενθουσιώδεις. Ο Νίκος Μοσχονάς, που εκείνο τον καιρό έκανε καριέρα στην Metropolitan Opera της Νέας Υόρκης, προέβλεψε από πολύ νωρίς την επιτυχία που θα σημείωνε η Κάλλας στο εξωτερικό.

Παρά το αντισυμβατικό του χαρακτήρα της, που κατά καιρούς της δημιούργησε δυσκολίες (για παράδειγμα, το 1946 αρνήθηκε την πρόταση της Metropolitan Opera να τραγουδήσει *Fidelio* και *Madama Butterfly* επειδή η παράσταση του *Fidelio* θα ήταν στα αγγλικά, κάτι που η Κάλλας θεωρούσε αδιανόητο), άρχισε από νωρίς να δίνει παραστάσεις στα μεγαλύτερα ιταλικά λυρικά θέατρα. Το επίσημο ντεμπούτο της στην Ιταλία έγινε τον Ιούνιο του 1947 με την παράσταση της *Gioconda* του Ponchielli στην Arena di Verona. Ακολούθησαν παραστάσεις στο Teatro La Fenice και σε άλλα θέατρα σε πολλές πόλεις της Ιταλίας. Οι μελοδραματικές της ικανότητες σε συνδυασμό με την εκφραστικότητα και τη δύναμη της φωνής της, καθώς και η ευχέρεια που είχε η Κάλλας στην μελέτη νέου ρεπερτορίου, την οδήγησαν γρήγορα στην επιτυχία. Παρά το γεγονός ότι η Κάλλας είχε δώσει αρκετές

παραστάσεις σε λυρικά θέατρα της [Αμερικής](#), το ντεμπούτο της στην Metropolitan Opera καθυστέρησε αρκετά. Την πρώτη της εμφάνιση ως [Norma](#) στην όπερα της Νέας Υόρκης τον Οκτώβριο του 1956 ακολούθησαν άλλοι σημαντικοί ρόλοι της Κάλλας, όπως αυτοί της Lucia, από τη *Lucia di Lammermoor* του Donizetti, και της Tosca, από την ομώνυμη όπερα του Puccini. Είχαν, εξάλλου, προηγηθεί εμφανίσεις της σε άλλα σπουδαία λυρικά θέατρα της Ευρώπης ([Covent Garden](#), Opera de Paris, Wiener Staatsoper, κ.α.) εκτός των [ιταλικών](#).

Ο Τύπος φαίνεται πως υπήρξε σχεδόν πάντα διχασμένος σε σχέση με την Μαρία Κάλλας: πολλοί ήταν αυτοί που εκθείαζαν, στην κυριολεξία, τις ερμηνείες της και αρκετοί αυτοί που προβληματίζονταν σε σχέση με την ιδιομορφία της φωνής της. Μια κάποια τραχύτητα που, κατά γενική ομολογία, είχε η φωνή της πέρασε σε δεύτερο πλάνο και αυτό γιατί ουσιαστικά παραμερίστηκε από τις εξαιρετικές μελοδραματικές της ικανότητες, την μουσικότητα αλλά και τις τεχνικές δυνατότητές της, την εκπληκτική έκταση της φωνής της που κάλυπτε τρεις οκτάβες.

Ένα στοιχείο που εντυπωσιάζει, αν παρακολουθήσει κανείς την καλλιτεχνική πορεία της Κάλλας, είναι το γεγονός ότι μπορούσε να ερμηνεύει την ίδια χρονική περίοδο ρόλους εντελώς διαφορετικούς μεταξύ τους τόσο από δραματουργικής όσο και από τεχνικής άποψης. Αυτός, εξάλλου, ήταν ένας από τους λόγους που η Κάλλας εξάντλησε πολύ νωρίς τις δυνατότητες της φωνής της και απομονώθηκε καλλιτεχνικά τα τελευταία χρόνια της ζωής της. Κάποιοι υποστηρίζουν πως ουσιαστικά η καριέρα της έληξε τον Ιούλιο του 1965 με την παράσταση της Tosca στο Covent Garden. Η μετέπειτα καλλιτεχνική της δραστηριότητα περιορίστηκε σε μια σειρά Master Classes που έδωσε στη Juilliard School στη Νέα Υόρκη την περίοδο 1971 - 1972 και στην τελευταία της περιοδεία με το Giuseppe Di Stefano από το 1973 ως το 1974. Το 1975 έδωσε ένα [τελευταίο ρεσιτάλ](#) στο Παρίσι.

Η γεμάτη διακυμάνσεις προσωπική ζωή της και ο απαιτητικός της χαρακτήρας καλλιέργησαν το μύθο ενός ανθρώπου σκληρού με τους συνεργάτες του. Οι μαρτυρίες, όμως, όσων τη γνώρισαν από κοντά σκιαγραφούν μια [προσωπικότητα](#) ευάλωτη με πολλές ευαισθησίες.

Μια πολύ σημαντική προσφορά της Κάλλας, από ιστορική άποψη, είναι οι αναβιώσεις σπουδαίων λυρικών έργων που για ένα μεγάλο διάστημα απουσίαζαν από το ρεπερτόριο των θεάτρων όπερας. Ανάμεσα σε αυτά τα έργα συγκαταλέγονται οι όπερες: Norma του Bellini, Alceste και Iphigenie en Tauride του Gluck, Armida και Il turco in Italia του Rossini, [Medee](#) του Cherubini, La Vestale του Spontini κ.α. Με τις εξαιρετικές της ερμηνείες σε όλους αυτούς τους ρόλους πέτυχε να εδραιώσει ξανά τη θέση αυτών των έργων στο παγκόσμιο οπερατικό ρεπερτόριο.

Τα τελευταία χρόνια έχουν κυκλοφορήσει, κατόπιν επεξεργασίας, σχεδόν όλες οι ηχογραφήσεις της Κάλλας σε δίσκους ακτίνας καθώς και αρκετές μονογραφίες σχετικά με τη ζωή και το έργο της. Πολλές από αυτές συμπεριλαμβάνονται στη συλλογή της Μεγάλης Μουσικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδος "Λίλιαν Βουδούρη". Έχει, εξάλλου, θεσπισθεί ο διεθνής διαγωνισμός "Μαρία Κάλλας", ο οποίος διοργανώνεται κάθε χρόνο από το Διεθνές Καλλιτεχνικό Κέντρο "Athenaeum" και απευθύνεται εκ περιτροπής σε μονωδούς και πιανίστες. Επίσης, κάθε χρόνο την ημέρα του θανάτου της το "Athenaeum" διοργανώνει συναυλία στη μνήμη της στο Ωδείο Ηρώδου του Αττικού. Ενόψει της 20ης επετείου του θανάτου της πραγματοποιήθηκε στην Αθήνα (11-14 Σεπτεμβρίου) το 1ο Διεθνές Συνέδριο στη μνήμη της με θέμα "Από την αρχαία τραγωδία στην όπερα και μετά τι;", στο οποίο συμμετείχαν με εισηγήσεις τους συνεργάτες και φίλοι της.

Χριστίνα Γ. Βέργαδου

¹ G. Jellinek, *Portrait of a Prima Donna* (New York: Dover, 1960, repr.1986), σ. 2.

Βιβλιογραφία

- ▣ Μαρσάν, Πολύβιος, *Μαρία Κάλλας: η ελληνική σταδιοδρομία της* (Αθήνα: Γνώση, 1983)
- ▣ Μπακουνάκης, Νίκος, *Κάλλας - Μήδεια*(Αθήνα: Μέγαρο Μουσικής Αθηνών, 1995)
- ▣ Νικολαΐδης, Βασίλης, *Μαρία Κάλλας: οι μεταμορφώσεις μιας τέχνης*, 2η εκδ.(Αθήνα: Μπάστας-Πλέσσας, 1995)
- ▣ Ράπτης, Μιχάλης, *Επίτομη ιστορία του ελληνικού μελοδράματος και της Εθνικής Λυρικής Σκηνής 1888 -1988* (Αθήνα: Λιβάνης, 1989)
- ▣ Allegri, Renzo, *La veritable histoire de Maria Callas*, trans. by T. Laget (Paris: Belfond, 1992)
- ▣ Ardoin, John, *The Callas Legacy*, 4th edn (Portland: Amadeus, 1995)
- ▣ *Callas*, ed. by Attila Csampai (Milano: Rizzoli, 1994)
- ▣ Celletti, Rodolfo, *Grandi voci alla Scala* (Milano: Teatro alla Scala, 1991)
- ▣ Huffington, Arianna Stassinopoulos, *Maria: Beyond the Callas Legend* (London: Weidenfeld, 1980)
- ▣ Jellinek, George, *Portrait of a Prima Donna* (New York: Dover, 1960, repr.1986)
- ▣ Lacouture, Jean, 'Il etait une voix...Maria Callas', *Nouvel Observateur*, 1712 (28 Aout - 3 Septembre 1997)
- ▣ 'Maria Callas. Ses recitals 1954 - 1969', *L' Avant-Scene Opera*, 44 (1982)
- ▣ Meneghini, Giovanni Battista, *My Wife Maria Callas*, trans. by H. Wisneski (New York: Farrar Straus Giroux, 1982)
- ▣ *The Oxford Illustrated History of Opera*, ed. by Roger Parker (Oxford : Oxford University Press, 1994)
- ▣ Remy, Pierre-Jean, *Callas: une vie* (Paris: Ramsay, 1978)
- ▣ Scott, Michael, *Maria Meneghini Callas* (Boston: Northeastern University Press, 1992)
- ▣ Verga, Carla, *Maria Callas: un mito* (Milano: Mursia, 1986)

Δισκογραφία

- ▣ Bellini, Vincenzo, *Norma*, CDS 7 47304 8 8, 3CD set (Hayes, Middlesex: EMI, 1993), Callas, Stignani, cond.: T. Serafin, Orchestra e Coro del Teatro alla Scala di Milano
- ▣ Bellini, Vincenzo, *Il pirata*, CMS 7 64938 2, 2CD set (Hayes, Middlesex: EMI, 1993), Callas, Ego, Ferraro, Peterson, cond.: N. Rescigno, Orchestra and Chorus of the American Opera Society, Concertgebouw Orchestra, περιλαμβάνεται και η δεύτερη εκδοχή της τελικής σκηνής της όπερας
- ▣ Bellini, Vincenzo, *I Puritani*, CDS 7 47308 8, 2CD set (Hayes, Middlesex: EMI, 1992), Callas, Di Stefano, Panerai, cond.: T. Serafin, Orchestra e Coro del Teatro alla Scala di Milano
- ▣ Bellini, Vincenzo, *La sonnambula*, CDM 26003, 2CD set (Milano: Melodram, 1993), Callas, Monti, Zaccaria, cond.: A. Votto, Orchestra e Coro del Teatro alla Scala di Milano
- ▣ Bizet, Georges, *Carmen*, CDS 7 54368 2, 2CD set (Hayes, Middlesex: EMI, 1991), Callas, Guiot, Gedda, Massard, cond.: G. Pretre, Orchestre du Theatre National de l' Opera de Paris
- ▣ Cherubini, Luigi, *Medea*, MEL 26005, 2CD set (Milano: Melodram, 1987), Callas, Vickers, Cossotto, cond.: N. Rescigno, Orchestra and Chorus of the Royal Opera House Covent Garden
- ▣ Donizetti, Gaetano, *Anna Bolena*, CMS 7 64941 2, 2CD set, (Hayes, Middlesex: EMI, 1993), Callas, Simionato, Carturan, Raimondi, cond.: G. Gavazzeni, Orchestra e Coro del Teatro alla Scala di Milano
- ▣ Donizetti, Gaetano, *Lucia di Lammermoor*, CDM 26034, 2CD set (Milano: Melodram, 1992), Callas, Campora, Sordello, Moscona, cond.: F. Cleva, Orchestra and chorus of the Metropolitan Opera of New York, περιλαμβάνονται και γνωστές άριες από άλλες όπερες
- ▣ Donizetti, Gaetano, *Lucia di Lammermoor*, CDS 7 47440 8 9, 2CD set (Hayes, Middlesex: EMI, 1993), Callas, Tagliavini, Cappuccilli, cond.: T. Serafin, Philharmonia Chorus & Orchestra
- ▣ Donizetti, Gaetano, *Poliuto*, MEL 26006, 2CD set (Milano: Melodram, 1986), Callas, Corelli, Bastianini, cond.: A. Votto, Coro e Orchestra del Teatro alla Scala di Milano
- ▣ *Great Moments of...Maria Callas*, 7243 5 65534 2 2, 3CD set (Hayes, Middlesex: EMI, 1995), Bellini, Cherubini, Donizetti, Meyerbeer, Rossini, κ.α., Various artists
- ▣ *Maria Callas sings operatic arias*, CDM 7 63259 2, 1 CD (Hayes, Middlesex: EMI, 1989), Rossini, Verdi, Bizet, κ.α., Various artists
- ▣ *Maria Callas: The Unknown Recordings*, CDC 7 49428 2, 1 CD (Hayes, Middlesex: EMI, 1987), Callas, conds.: A. Votto, N. Rescigno, A. Tonini, Athens Festival Orchestra, Concertgebouw Orchestra, Philharmonia Orchestra, Paris Opera Orchestra, περιλαμβάνονται έργα Wagner, Verdi,

Bellini, Rossini

- ▣ Ponchielli, Amilcare, *La Gioconda*, CDS 7 49518 2 0, 3CD set, (Hayes, Middlesex: EMI, 1987), Callas, Cossotto, Companeez, Ferraro, cond.: A. Votto, Orchestra e Coro del Teatro alla Scala di Milano
- ▣ Puccini, Giacomo, *La Boheme*(Hayes, Middlesex: EMI Classics, 1987), 2CD set, CDS 7 47475 8 5, Callas, Moffo, di Stefano, Panerai, cond.: A. Votto, Orchestra e Coro del Teatro alla Scala di Milano
- ▣ Puccini, Giacomo, *Madama Butterfly*, CDS 7 47959 8 2, 2CD set(Hayes, Middlesex: EMI, 1993), Callas, Danieli, Gedda, Borriello, cond.: H. von Karajan, Orchestra e Coro del Teatro alla Scala di Milano
- ▣ Puccini, Giacomo, *Manon Lescaut*, CDS 7 47393 8 2, 2CD set(Hayes, Middlesex: EMI, 1992), Callas, Di Stefano, Fioravanti, cond.: T. Serafin, Orchestra e Coro del Teatro alla Scala di Milano
- ▣ Puccini, Giacomo, *Tosca*, CDS 7 47175 8, 2 CD set (Hayes, Middlesex: EMI, 1991), Callas, Di Stefano, Mercuriali, Gobbi, cond.: V. De Sabata, Orchestra e Coro del Teatro alla Scala di Milano
- ▣ Puccini, Giacomo, *Turandot*, CDS 7 47971 8, 2CD set(Hayes, Middlesex: EMI, 1992), Callas, Schwarzkopf, Fernandi, Zaccaria, cond.: T. Serafin, Orchestra e Coro del Teatro alla Scala di Milano
- ▣ Rossini, Gioachino, *Il Turco in Italia*, CDS 7 49344 2 8, 2CD set, (Hayes, Middlesex: EMI, 1993), Callas, Gardino, Gedda, cond.: G. Gavazzeni, Orchestra e Coro del Teatro alla Scala di Milano
- ▣ Spontini, Gaspare, *La Vestale*, MEL 26008, 2CD set(Milano: Melodram, 1988), Callas, Stignani, Corelli, cond.: A. Votto, Orchestra e Coro del Teatro alla Scala di Milano
- ▣ Verdi, Giuseppe, *Rigoletto*, CDS 7 47469 8 4, 2CD set(Hayes, Middlesex: EMI, 1993), Callas, Gobbi, Di Stefano, cond.: T. Serafin, Orchestra e Coro del Teatro alla Scala di Milano
- ▣ Verdi, Giuseppe, *La traviata*, CMS 7 63628 2, 2CD set (Hayes, Middlesex: EMI, 1990), Callas, Di Stefano, Bastianini, cond.: C. M. Giulini, Orchestra e Coro del Teatro alla Scala di Milano

Βιντεοσκοπήσεις

"*I live for art*", *Tosca, 15 of the Century's Greatest Prima Donnas In Their Role as Tosca*, ed. by Muriel Balash, ap. 1150 (Long Branch: Kultur, 1983)

Maria Callas at Covent Garden: 1962 and 1964, MVD 4912833 (Hayes: Picture Music International, EMI, 1994), Callas, conds.: G. Pretre, C. F. Cillario, Orchestra and Chorus of the Royal Opera House, Covent Garden

Maria Callas: Debuts a Paris (19 decembre 1958), MVD 99 1258 3(Hayes: Picture Music International, EMI, 1991), Callas, cond.: G. Sebastian, Orchestre et Choeurs du Theatre National de l' Opera de Paris

Οι παραπάνω πηγές αναφέρονται ενδεικτικά και αφορούν υλικό που είναι διαθέσιμο στην Μεγάλη Μουσική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος "Λίλιαν Βουδούρη". Προκύπτουν δε από επιλογή και αναμφισβήτητα, δεν εξαντλούν ολόκληρη τη συλλογή της Βιβλιοθήκης.

Ηχογραφήσεις (Για λεπτομέρειες σχετικά με τις ηχογραφήσεις βλ. [Δισκογραφία](#))

- ▣ Bellini, Vincenzo, *Norma*, απόσπασμα από την cavatina "Casta Diva!"
- ▣ Donizetti, Gaetano, *Lucia di Lammermoor*, απόσπασμα από την άρια "Regnava nel silenzio alta la notte bruna..." (1ο τμήμα, 2ο τμήμα)
- ▣ Donizetti, Gaetano, *Lucia di Lammermoor*, απόσπασμα από το duetto "Verrano a te sull' aure I miei sospiri ardenti" (1ο τμήμα, 2ο τμήμα)
- ▣ Puccini, Giacomo, *La Boheme*, απόσπασμα από την άρια "Si. Mi chiamano Mimi"

- ▶ Puccini, Giacomo, *La Boheme*, απόσπασμα από την άρια "Addio senza rancor"
- ▶ Puccini, Giacomo, *La Boheme*, απόσπασμα από το terzetto "Sono andati? Fingevo di dormire"
- ▶ Puccini, Giacomo, *Madama Butterfly*, απόσπασμα από την άρια "Ieri son salita tutta sola"
- ▶ Puccini, Giacomo, *Madama Butterfly*, απόσπασμα από την άρια "Un bel di vedremo"
- ▶ Puccini, Giacomo, *Madama Butterfly*, απόσπασμα από την άρια "Che tua madre dovrà"
- ▶ Puccini, Giacomo, *Turandot*, απόσπασμα από την άρια "Straniero, ascolta!" (1ο τμήμα, 2ο τμήμα)
- ▶ Puccini, Giacomo, *Turandot*, απόσπασμα από την άρια "Figlio del cielo!"

Ενδιαφέρουσες σελίδες στο Internet σχετικά με την Μαρία Κάλλας

- ▶ The Art of Maria Callas: http://welcome.to/Maria_callas
- ▶ Associazione Culturale Maria Callas: <http://www.callas.it>
- ▶ La Callas: <http://www.geocities.com/Vienna/3601/callas.htm>
- ▶ Flowers-Mushrooms: Maria Callas: <http://www.geocities.com/WestHollywood/3660/callas.html>
- ▶ Fuer / Per Maria Callas: <http://www.data-management.de/callas>
- ▶ The Maria Callas Homepage: <http://ccn.cs.dal.ca/~ag200/maria.htm>
- ▶ Maria Callas Page (Opera Web): <http://www.opera.it/English/Cantanti/Callas.html>
- ▶ De Maria Callas Vereniging voor Vlaanderen en Nederland: <http://www.uia.ac.be/u/laer/>
- ▶ "The Masterclasses" 3CD- set review: http://www.bostonphoenix.com/alt1/archive/music/reviews/12-21-95/MARIA_CALLAS.html
- ▶ Serendipity: Maria Callas: <http://www.magnet.ch/serendipity/callas.html>
- ▶ Il Teatro alla Scala di Milano: <http://lascala.milano.it/>